Eesti ettevõtete hinna- ja palgakujunduse uuring 2022

Alari Paulus & Tairi Rõõm

EP majanduspoliitika seminar
18. oktoober 2022

Ettekande kava

- Küsitlus
  - eesmärgid
  - varasemad uuringud
  - küsitluse metoodika
- Tulemused
  - majanduskeskkond ja konkurents
  - hinnakujundus
  - palgakujundus
- Kokkuvõte

Uuringu eesmärgid

- Kaardistada ettevõtete vaadet majandusolukorrale: lähiminevik ja ootused
- Analüüsida hindade ja palkade muutmise põhimõtteid, muutuste sagedust ja ulatust (sh ettevaates)
- Peamine fookus hinnakujundus

$\Rightarrow$ **2022 ettevõtete küsitlus**

EP varasemad ettevõtete küsitlused

- **2005 hinnakujunduse** uuring (N=208)
  - sarnane ESCB uurimisvõrgustiku *Inflation Persistence Network* (IPN) 2003-04 uuringuga, kus osales 9 euroala keskpanka
  - *EP toimetis 8/2006*
- **2005 palgakujunduse** uuring (N=250)
  - *EP toimetis 5/2006*
- **2007, 2009, 2014 palgakujunduse** uuringud (N=439; 569; 500)
  - 2007 ja 2014 küsitlused käsitlesid ka **hinnakujundust**
  - ESCB uurimisvõrgustiku *Wage Dynamics Network* (WDN) raames, kus osales 17 (I laine), 11 (II laine) ja 25 (III laine) EL keskpanka
  - *EP toimetised 3/2009, 4/2009, 7/2010, 4/2011, 6/2011, 2/2013 ja 3/2018; EP teemapaberid 1/2015 ja 1/2017*

2022 küsitluse metoodika

- **Ettevõtete** küsitlus, vastasid isikuid, kes teevad otsuseid hindade ja palkade kohta (firmajuhid vm)
- Küsitluse toimumise periood: 7. märts – 6. mai **2022**
- Stratifitseeritud juhuvalim (Äriregistri põhjal), **N=507**
  - töötlev tööstus 144, teenused 152, kaubandus 105, ehitus 73, põllumaj. 19, energia/vesi 14
  - kollektiivleping 30
- **Veebiküsitlus**, esmakontakt telefoniga
  - tausttunnused (töötajate arv, tegevusala jm)
  - majanduslik taust (2021-22)
  - hindade kujunemine (2019-22)
  - palkade kujunemine (2019-22)

Tulemused: üldised muutused

ettevõtete majanduskeskkond, kulud, konkurents

Muutused ettevõtte majanduskeskkonnas 2021

käive

kasum

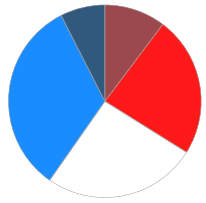

nõudluse stabiilsus

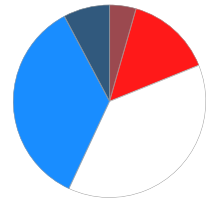

finantseerimise kättesaadavus

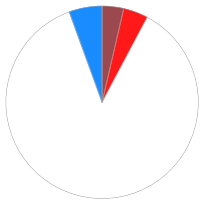

klientide maksevõime

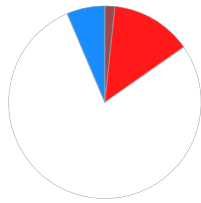

tarnete kättesaadavus

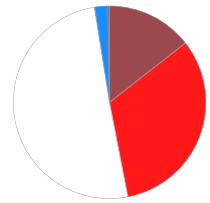

tootmissisendite kulu

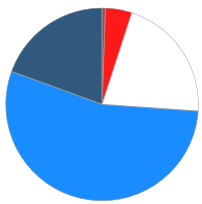

C19 piirangute mõju tootmisele

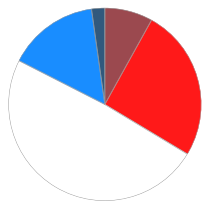

tugev kasv
mõõdukas kasv
tugev langus
mõõdukas langus
ei muutunud

- ettevõtete üldised näitajad pigem paranesid, finantskeskkond stabiilne
- selge negatiivne trend: tarnete kättesaadavus ja tootmissisendite kulu
- C19 piirangute mõju pole ühene, kuid ülekaalus negatiivne mõju tootmisele

Muutused ettevõtte majanduskeskkonnas 2022

käive

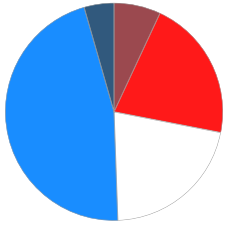

kasum

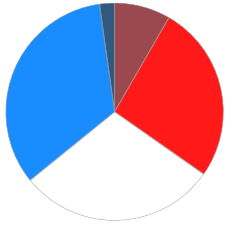

nõudluse stabiilsus

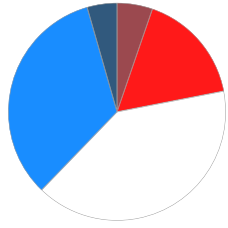

finantseerimise kättesaadavus

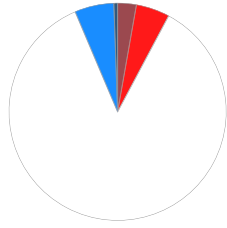

klientide maksevõime

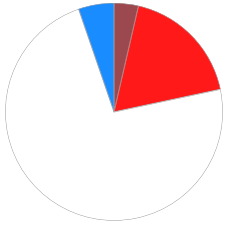

tarnete kättesaadavus

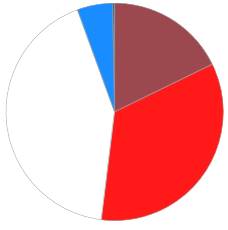

tootmissisendite kulu

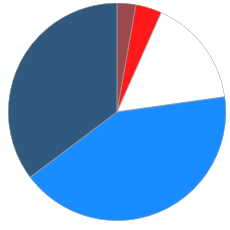

C19 piirangute mõju tootmisele

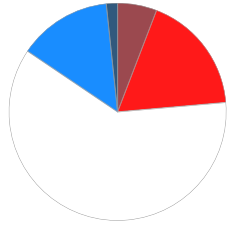

UA kriisi mõju nõudlusele

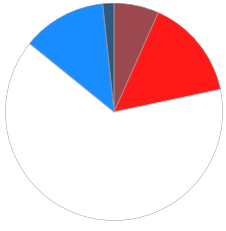

UA kriisi mõju tootmiskuludele

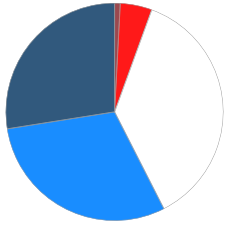

tugev kasv
mõõdukas kasv
tugev langus
mõõdukas langus
ei muutunud

- väga sarnane pilt 2021. aastaga
- UA kriisi tõttu oodatakse tootmiskulude kasvu, kuid mitte suurt mõju nõudlusele

Kulukomponentide muutused 2021

kogukulud

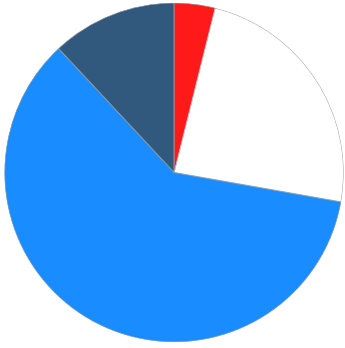

energiakulud

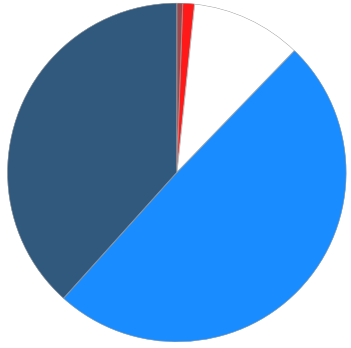

tööjõukulu

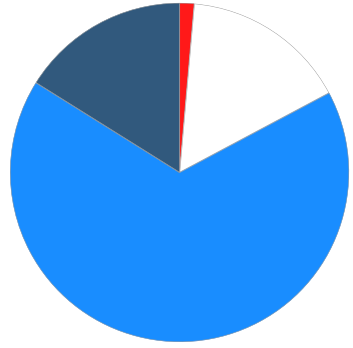

finantseerimiskulud

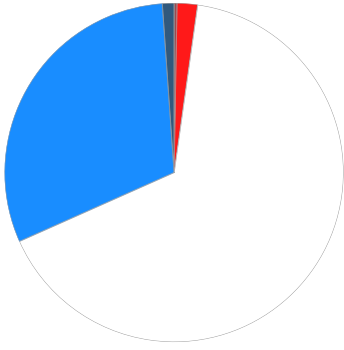

sisendite kulud

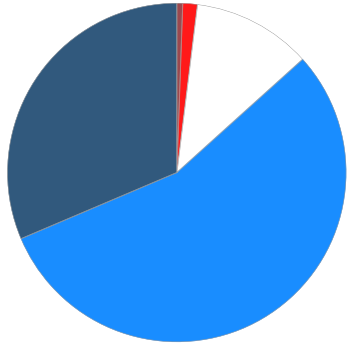

tarnekulud

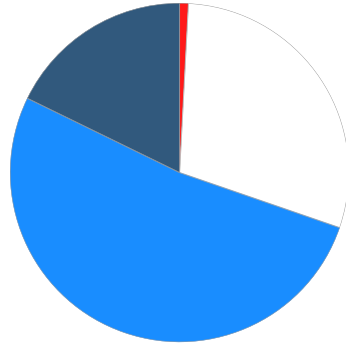

tugev kasv
mõõdukas kasv
tugev langus
mõõdukas langus
ei muutunud

- kogukulud ja selle komponendid näitavat väga selget kasvutrendi
- finantseerimiskulud kõige stabiilsemad, osaliselt kasvanud

Põhitoote/-teenuse konkurentsi muutus

koduturg 2021

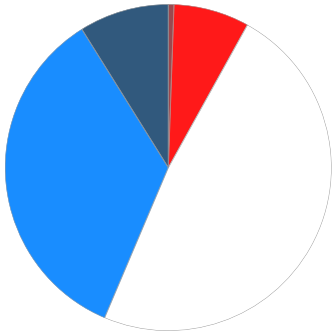

koduturg 2022

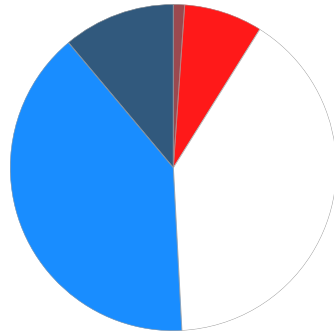

välisturud 2021

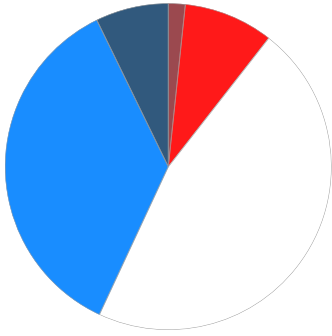

välisturud 2022

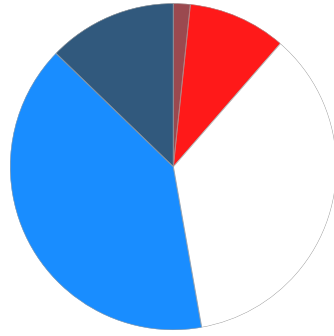

tugev kasv
mõõdukas kasv
tugev langus
mõõdukas langus
ei muutunud

- 2021 ligi pooltel ei muutunud, 2022 nende osakaal veidi langes
- 30-40% ettevõtete puhul konkurentsi mõõdukas kasv

Vahekokkuvõte – majanduskeskkond

- Nõudluse stabiliseerumine
- Põhitoote/-teenuse konkurentsi mõõdukas kasv
- Tarnete kättesaadavuse oluline halvenemine
- Tootmissisendite kulude tugev kasv, mh Ukraina kriisi tõttu
- Finantseerimise kättesaadavus stabiilne
- Finantseerimiskulud kasvasid teiste kuludega võrreldes vähem – küsitlus enne baasintressimäärade kasvu!

Tulemused: hinnad

kujundus, muutused, sagedus, tegurid

Põhitoote/-teenuse hinnakujundus 2021

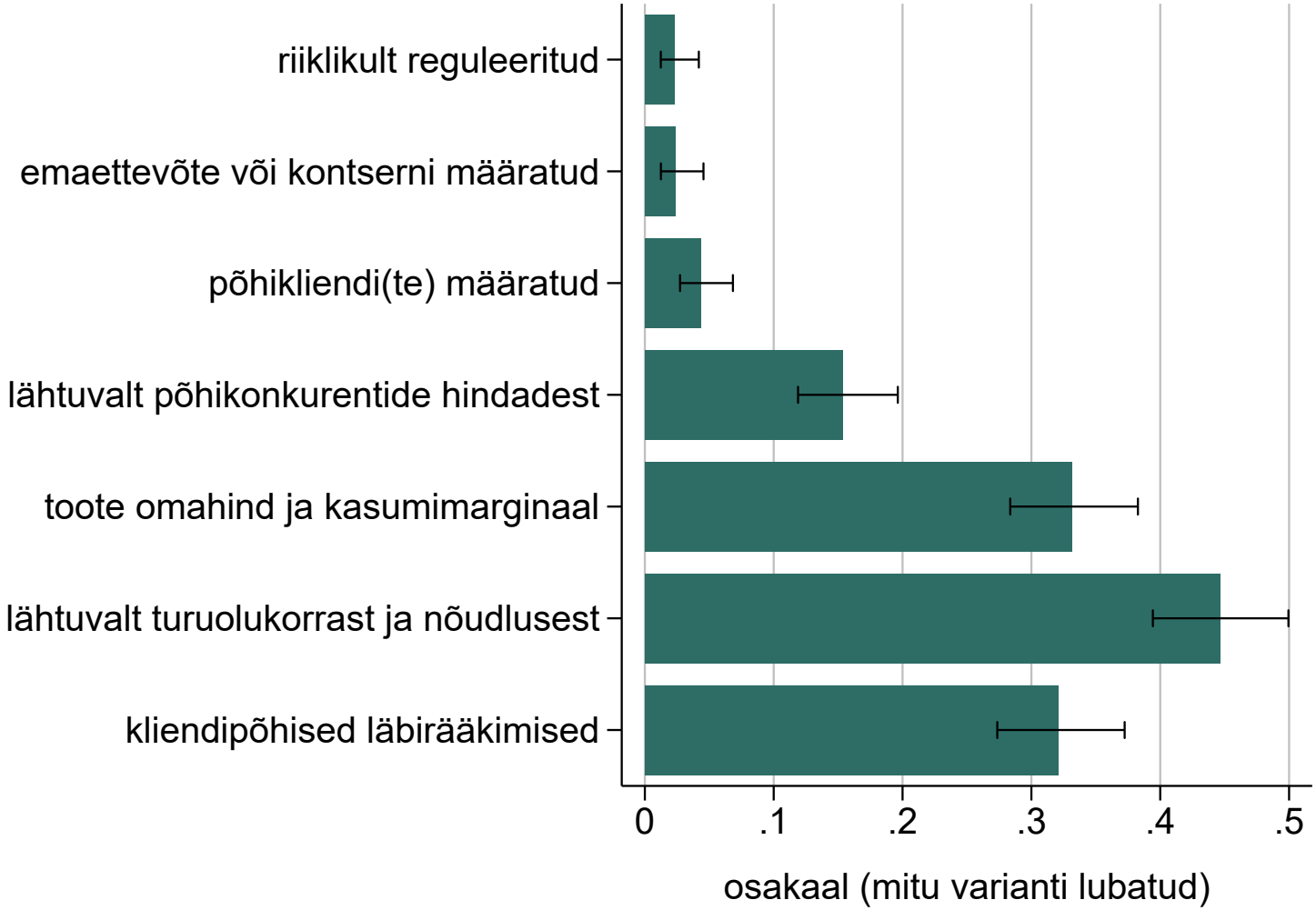

- turunõudlus $>$ omahind/kasumimarginaal ja kliendipõhine hinnastamine
- energia/veevarustus (n=14) $\rightarrow$ turunõudlus ja hindade **riiklik reguleerimine**
- põllumajandus (n=19) $\rightarrow$ **põhikliendid**

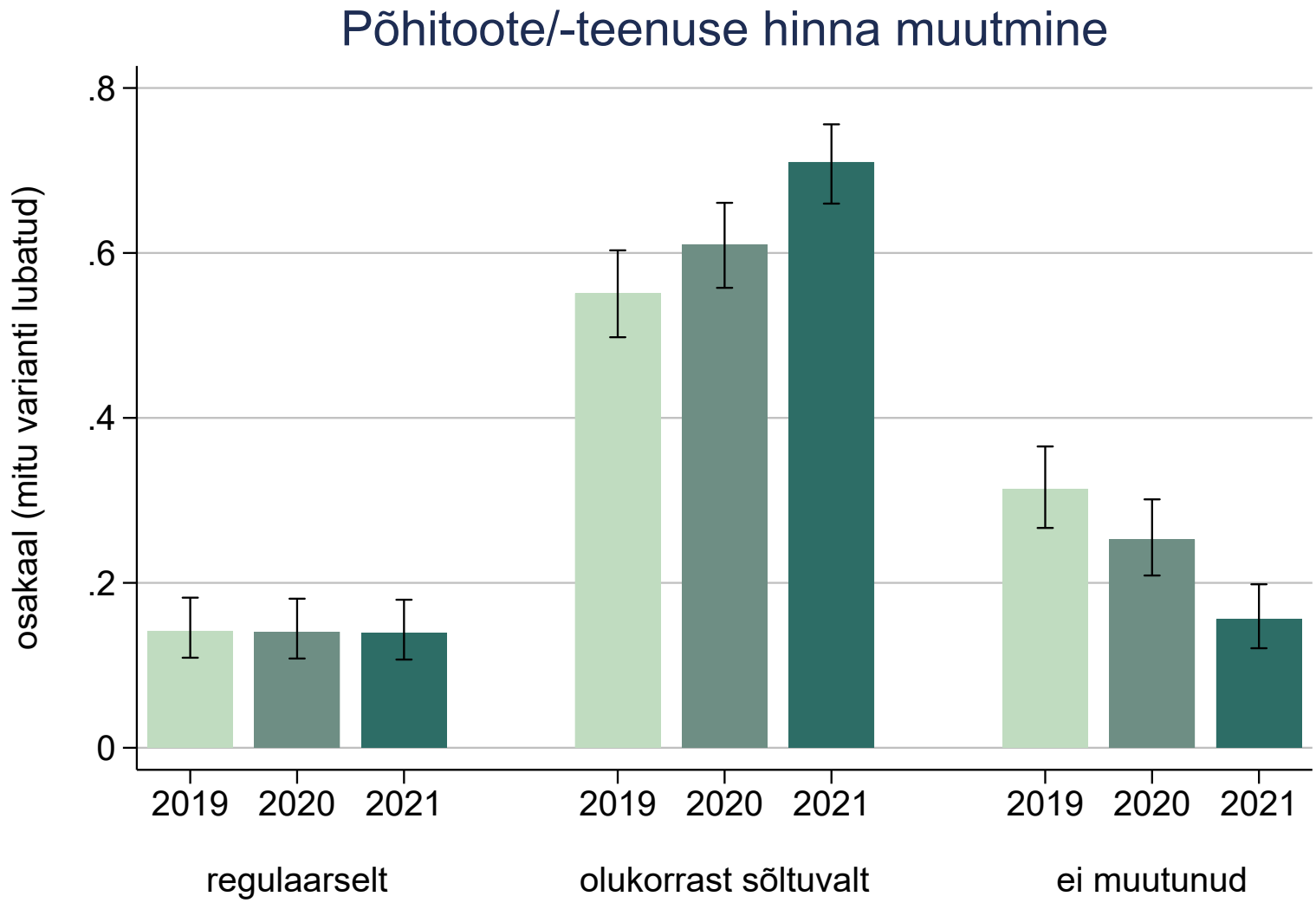

- üle 50% muutis hindu/lähenes* vastavalt olukorrale (*state-dependent*), osakaal ↑
- ca 15% hinnastab regulaarselt (*time-dependent*), osakaal stabiilne
- muutmata hindade osakaal ↓ pea poole võrra (31.3% → 15.6%)

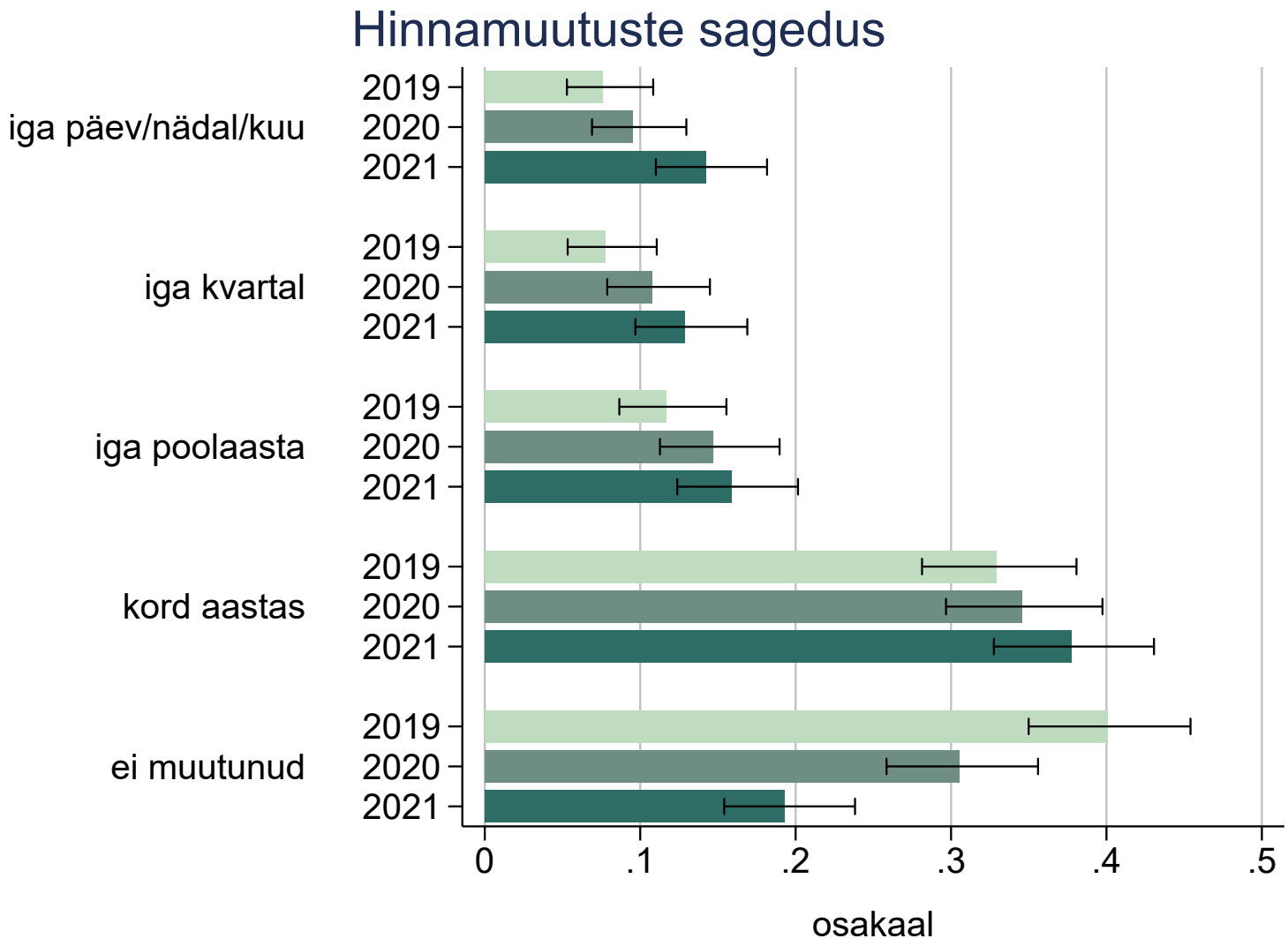

- mida pikem ajaintervall, seda suurem osakaal ettevõtteid seda järgib
- nädalase/kuise/kvartaalse muutuste osakaal on ligi 2x ↑
- muutmata hindade osakaal siin kõrgem (kombineeritud eelmise küsimuse vastustega), kahanemine samamoodi poole võrra

Keskmine hinna kestus (kuudes)

Aasta	Kokku	Tööstus	Kaubandus	Teenused	Ehitus
2005	10.0				
2007	10.7				
2013-14	10.6				
2019	14.3	15.2	10.9	15.7	15.0
2020	12.4	13.0	9.8	14.0	12.9
2021	10.2	8.8	7.5	13.1	9.2

- mida pikem on keskmine hinna kestus, seda jäigemad hinnad (*ceteris paribus*)
- hinna kestus varasemaga võrreldes 2019-20 pikem, 2021 sarnane
- 2019-21 on keskmine hinna kestus vähenenud
- langus oli suurem tööstus- ja ehitussektoris

Sagedasemate hinnamuutuste põhjused 2021

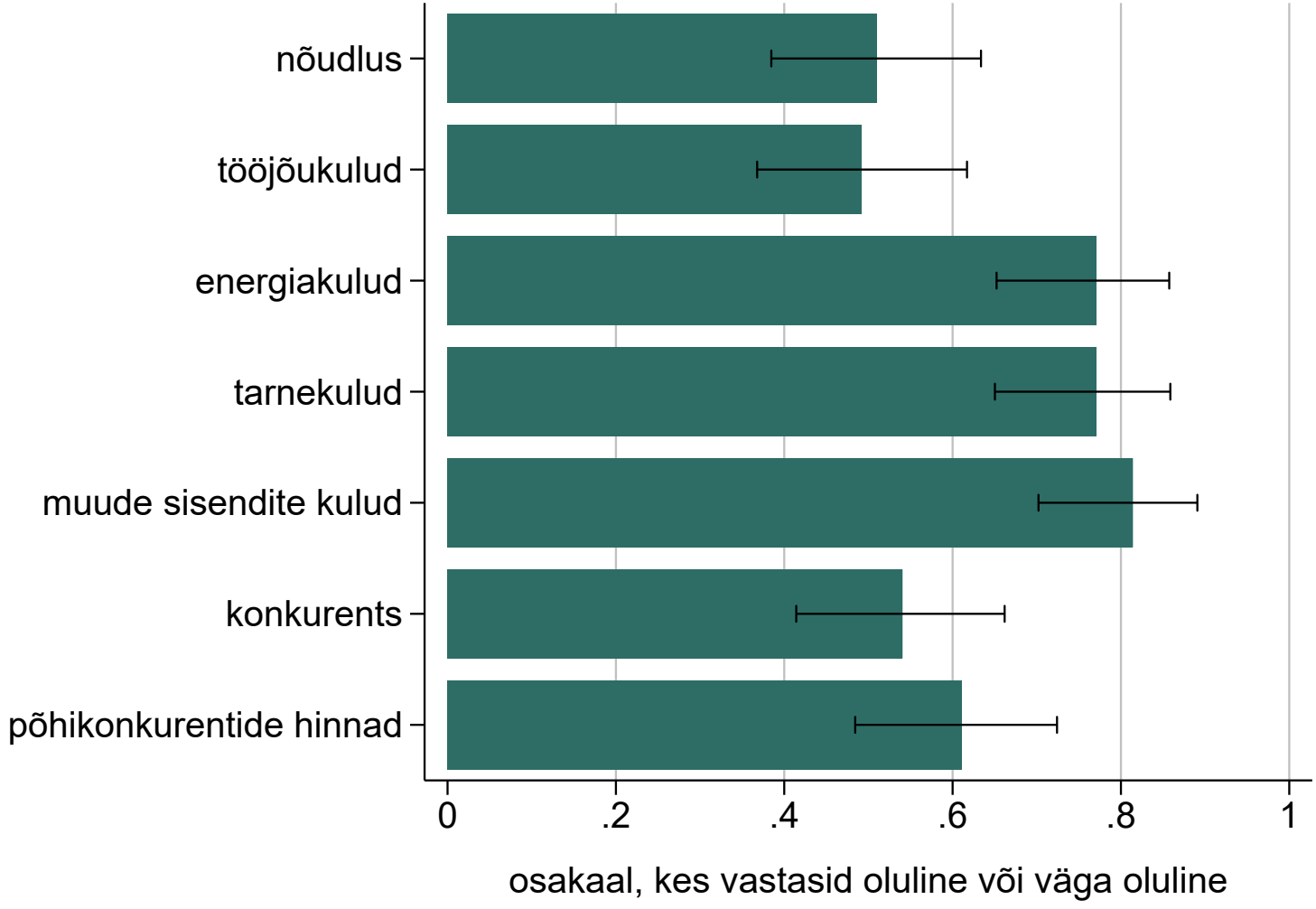

- kõige olulisem sisendite kulu (energia, tarne, muud)
- vähem olulised tööjõukulud, ebakindlam nõudlus, konkurentide hinnad ja konkurents

Põhitoote/-teenuse hinna muutus

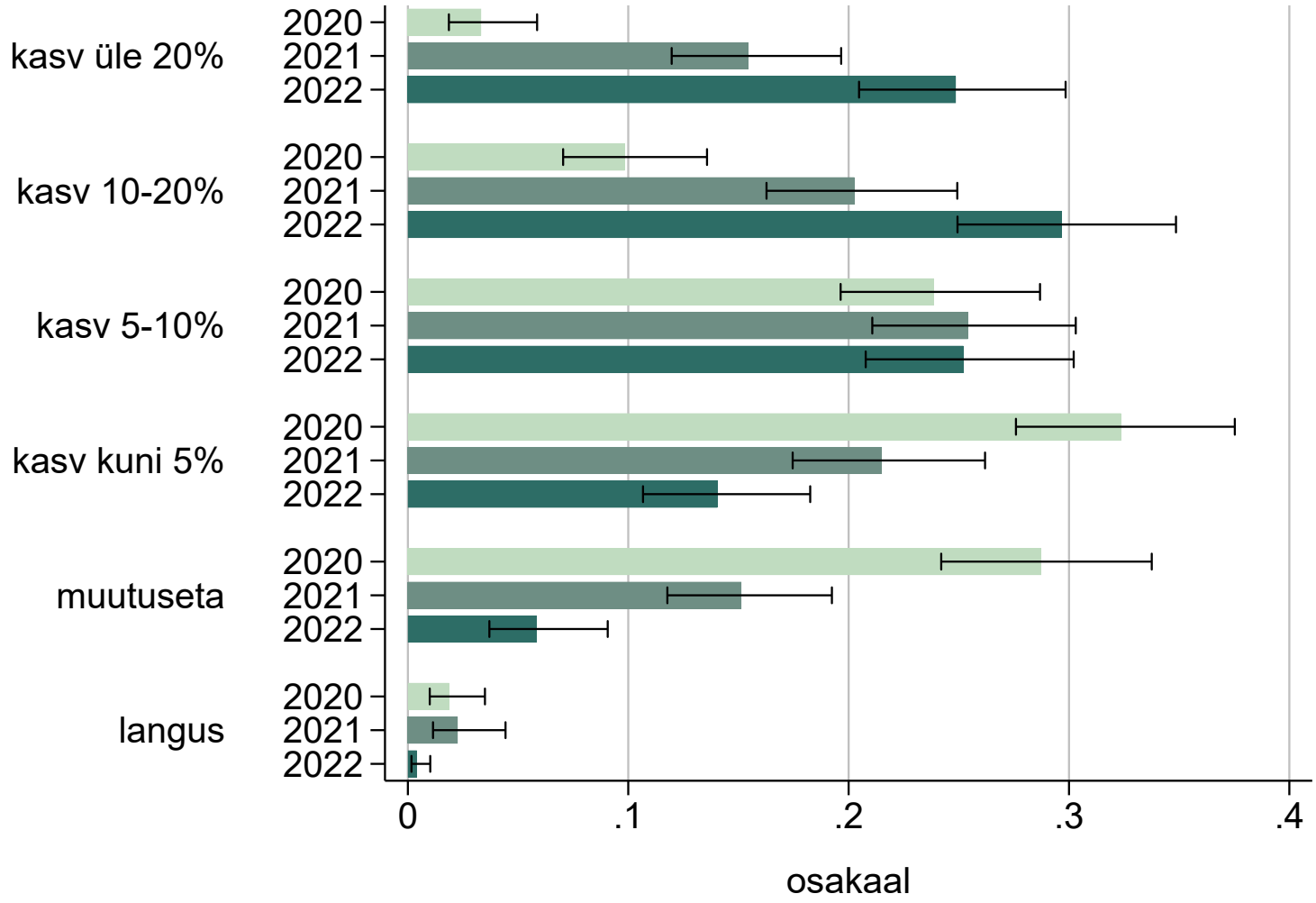

- kõrvale jättes "ei oska öelda" (2022: 4.3%)
- (oodatava) hinnakasvu kiirenemine, muutmata hindade osakaalu edasine langus (2022: -10pp)
- tegevusalade lõikes suuri erinevusi pole

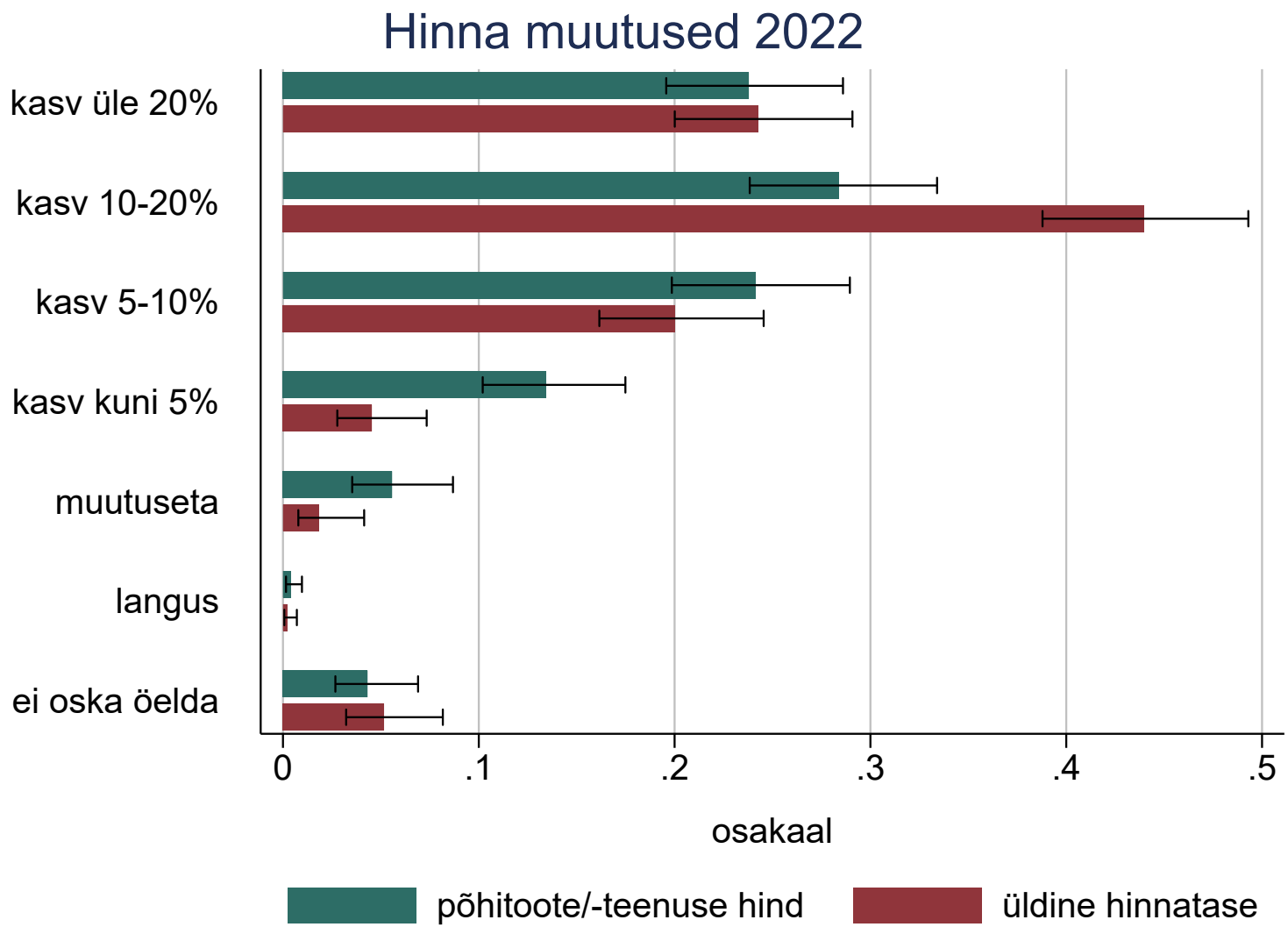

- ca 90% ootab hinnatõusu, nii oma toodangu kui ka üldise hinnataseme osas
- arvatakse, et üldine hinnatase kasvab kiiremini kui oma toodangu hinnad
- ligi 70% usub, et üldine hinnatõus on vähemalt 10%
- vrdl CPI veeb 12.0% → märts 15.2% ja PPI jaan 26.6% → märts 30.3%

Kiirema hinnakasvu põhjused

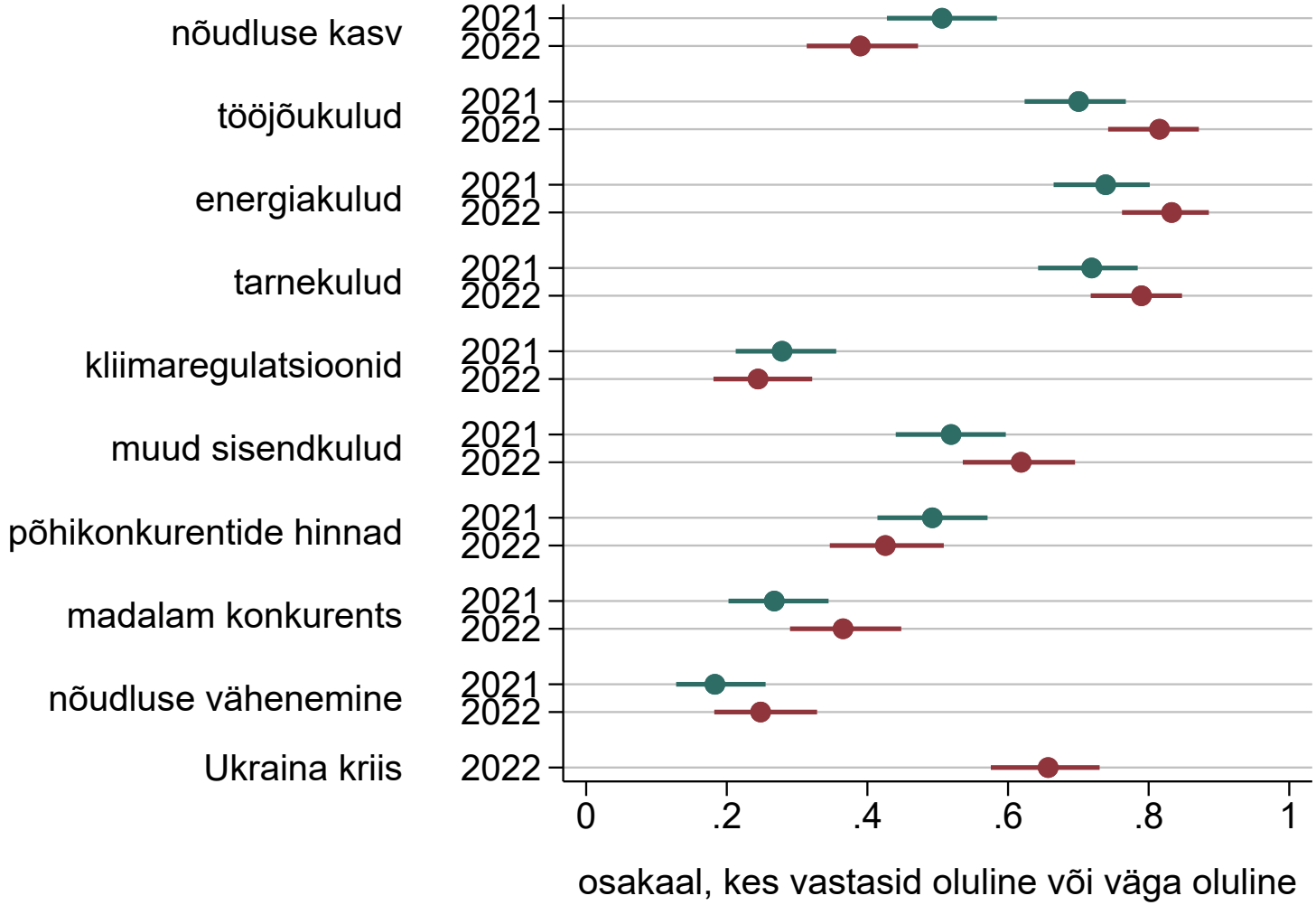

- kõige olulisemad tegurid on kasvanud sisendhinnad (tööjõud, energia, tarne)
- 2022 lisandusid Ukraina kriisist tingitud muutused majanduskeskkonnas
- muus osas 2022 sarnane 2021-ga, trendid enamasti süvenenud
- vähem olulised konkurentsi nõrgenemine, kliimaregulatsioonid ja nõudluse vähenemine

Vahekokkuvõte – hinnad

- Hinnakujunduses nõudlusel suurim roll, lisaks kulupõhine/marginaal ja kliendipõhine lähenemine
  - samas mõningane ebakõla sagedasemate hinnamuutuste ja kiirema hinnakasvu põhjustega
- 2019-2021
  - muutmata hindade osakaal kahanenud poole võrra, *state-dependent* selle võrra kasvanud
  - hinnamuutmise sagedus on kasvanud, peamiselt energia- ja tarnekulude tõttu; kõige rohkem töötlevas tööstuses
  - hindade keskmine kestus on langenud varasemate uuringutega (2005, 2014) sarnasele tasemele
- 2020-2022
  - (oodatava) hinnakasvu selge kiirenemine
  - ca 90% ootab sel aastal üldist ja oma toodangu hinnakasvu, üldise hinnataseme kasvu peetakse suuremaks
  - kõige olulisemaks põhjuseks sisendhindade kasv (tööjõud, energia, tarne)
  - 2022 lisandusid Ukraina kriisist tingitud muutused maj.keskkonnas

Tulemused: palgad

sagedus, kohandamine, muutused, töökorraldus

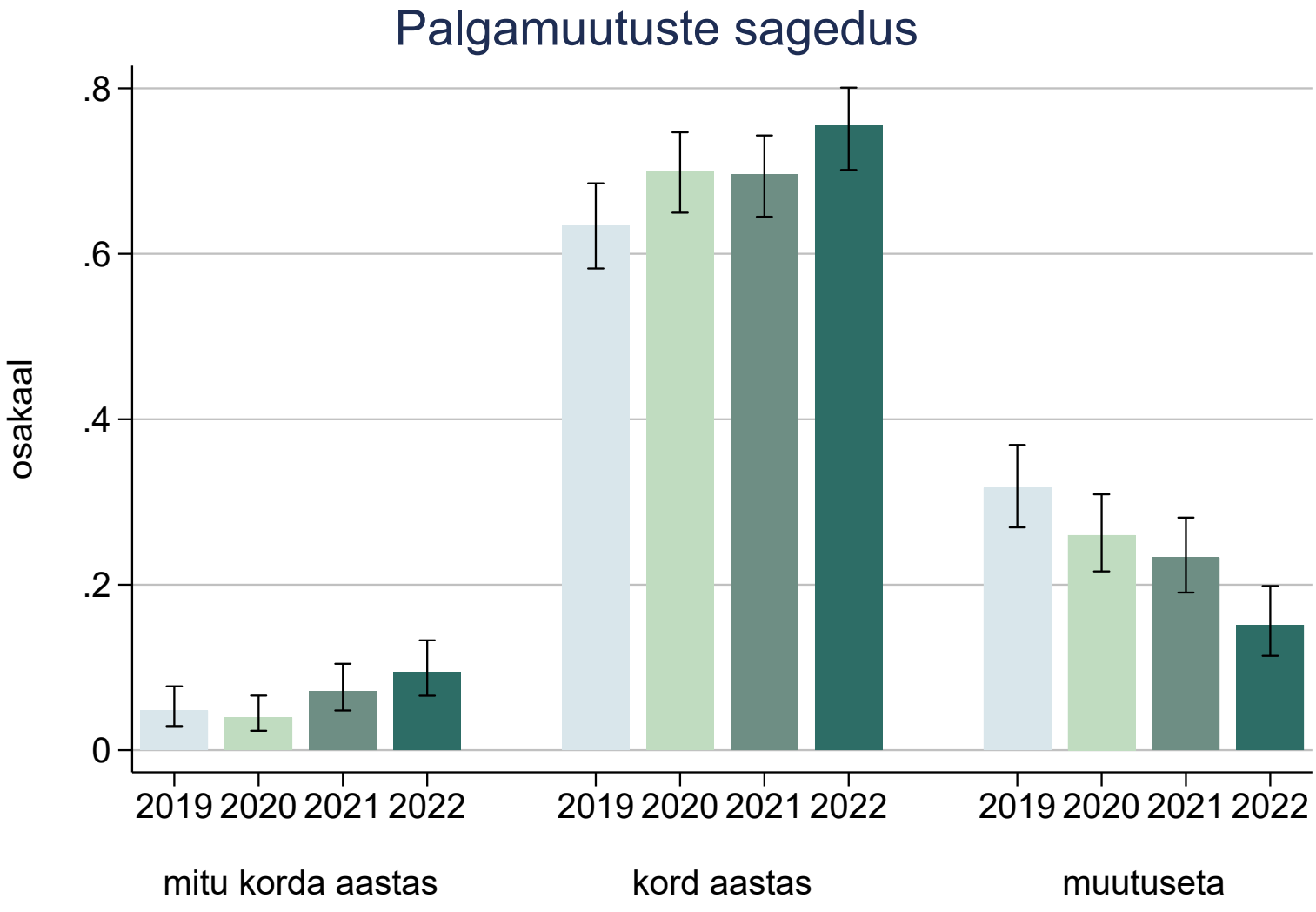

- korra aastas muudab 65-75%, osakaal veidi ↑
- muutmata palkade osakaal kahanenud poole võrra (32% → 15%)

Keskmine palga kestus (kuudes)

Aasta	Kokku
2007 (WDN1)	9.8
2013-14 (WDN3)	18.3
2019	15.5
2020	14.9
2021	14.4
2022 (ootus)	13.2

- alates 2019 vähenenud ning oodatavalt väheneb 2022 veelgi
- trend sarnane hinna kestusega

Palkade kohandamine inflatsiooni tõttu

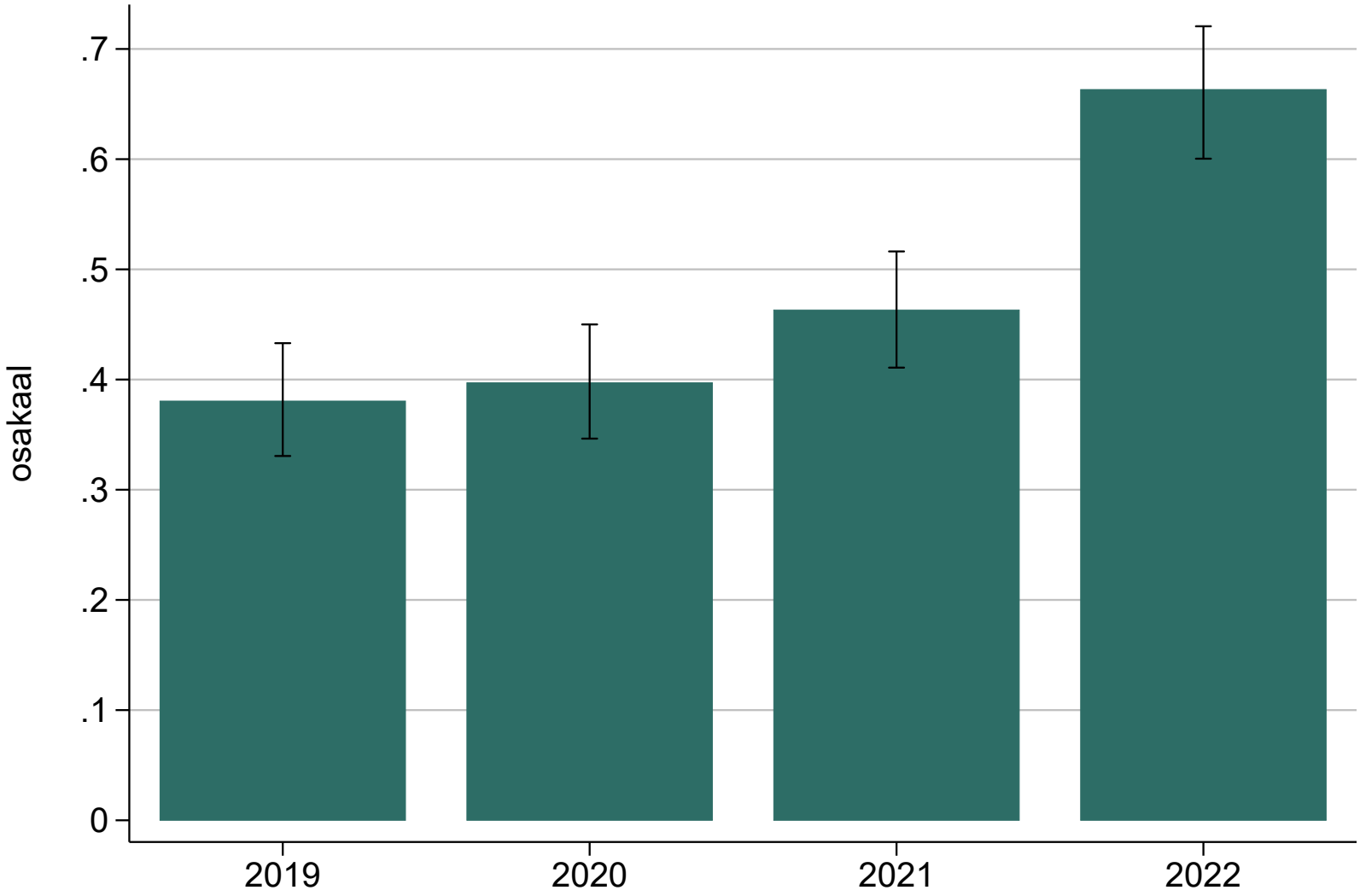

- osakaalu oluline kasv viimasel kahel aastal (38% → 66%)
- 8.6% ettevõtetest indekseerib palkasid automaatselt (n=45) – 30% THI järgi, 50% vähemalt THI võrra

Eesti keskmise palga kasv 2022

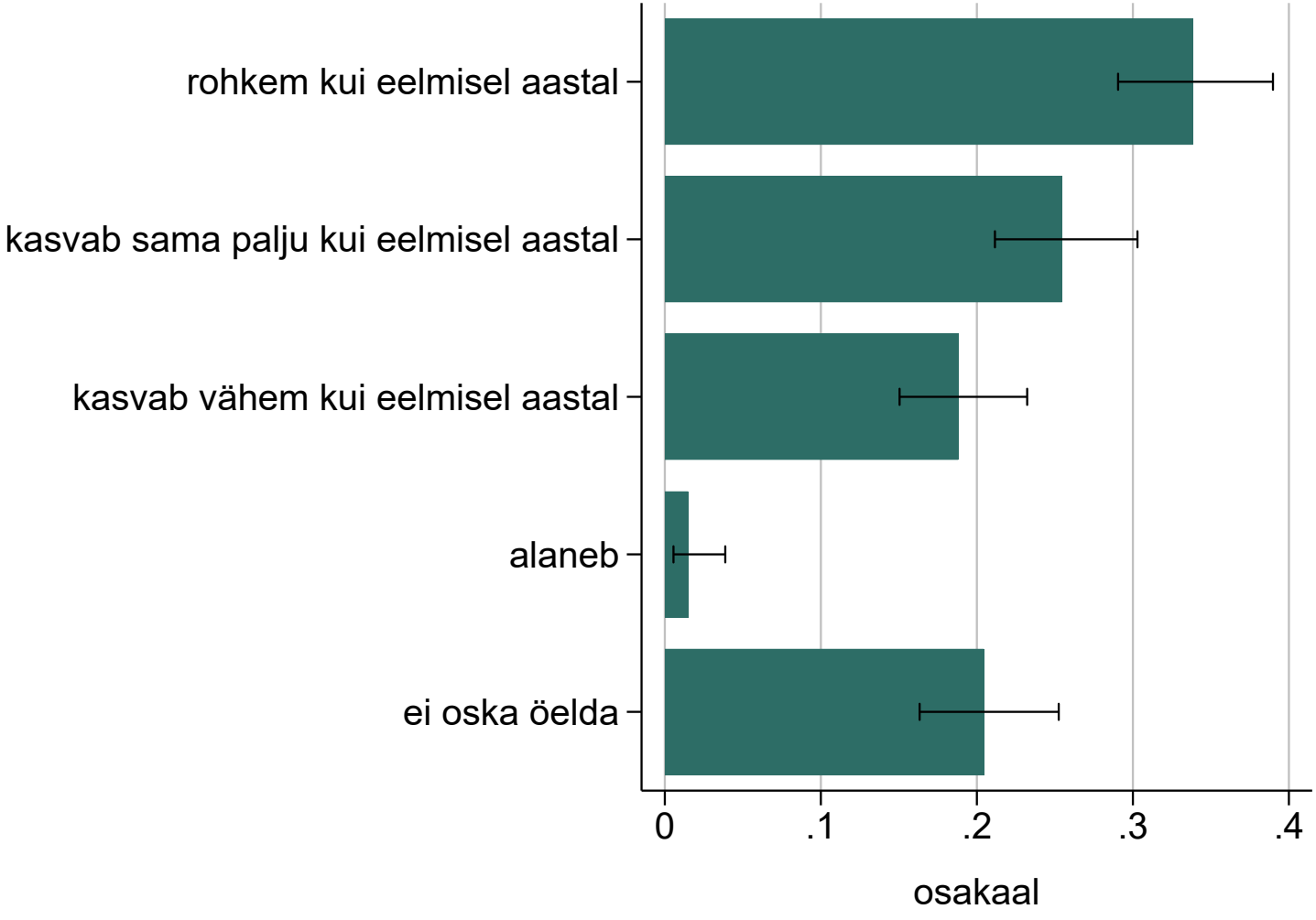

- ligi 80% arvab, et keskmine palk ↑, nendest pea 80%, et ≥ kui eelmine aasta
- 20% ei oska pakkuda

Töötajate arvu ja palkade keskmine muutus 2022

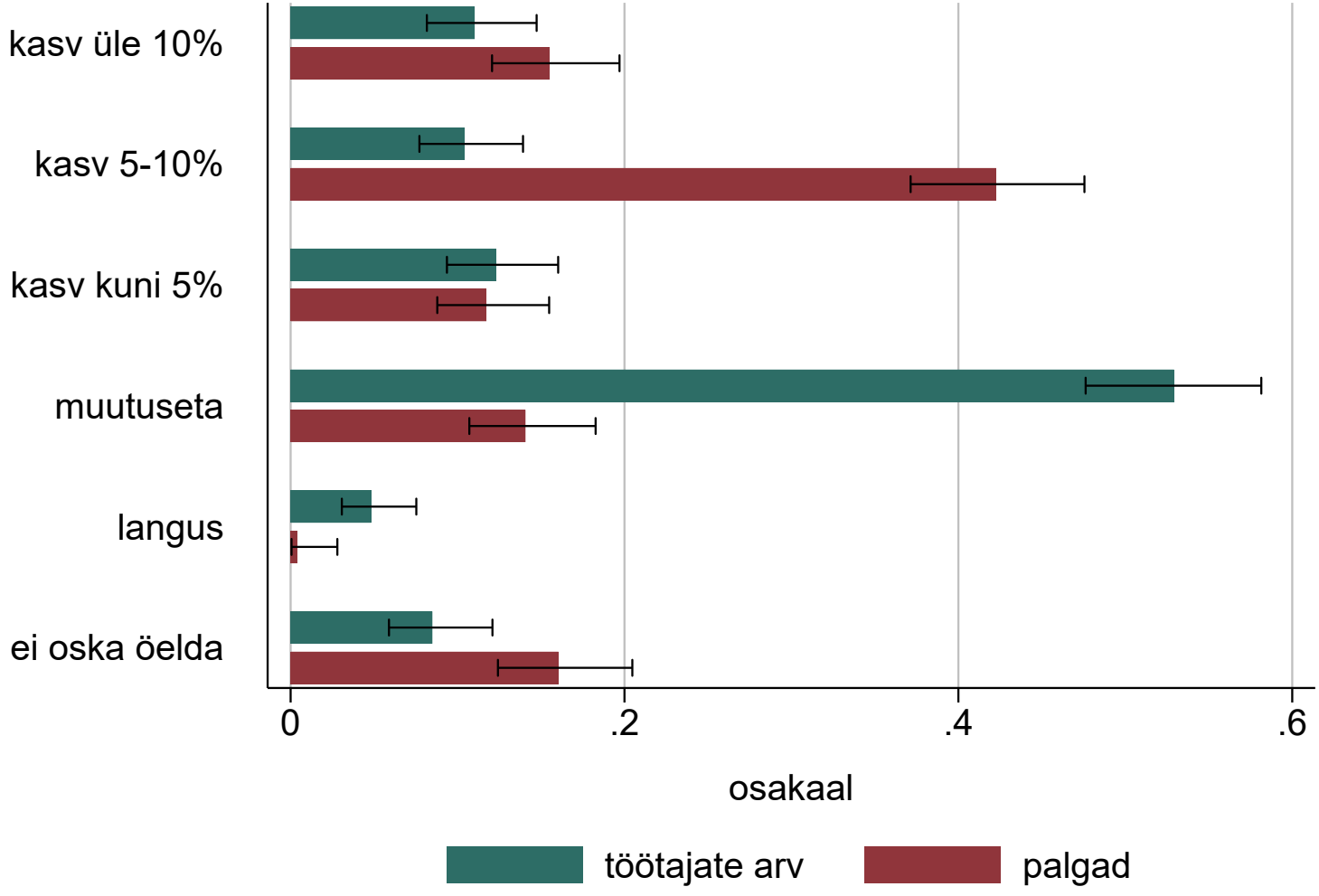

- **töötajate arv**: üle 50% ei plaani muuta, ülejäänud pigem plaanivad suurendada
- **palgad**: 70% plaanib tõsta, üle 40% plaanib ↑ 5-10%, 14% jätab samaks ja 16% ei tea veel

Töökorraldus

tippspetsialistid, juhid

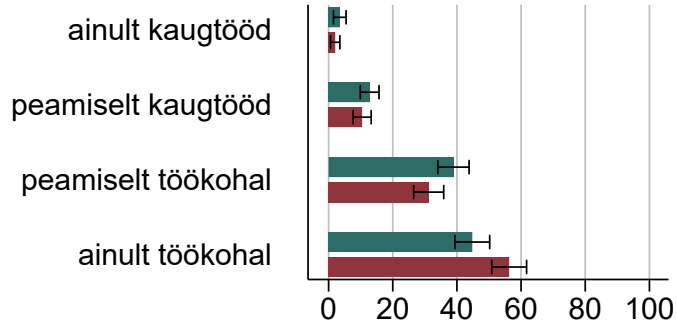

kontoritöötajad, teenistujad

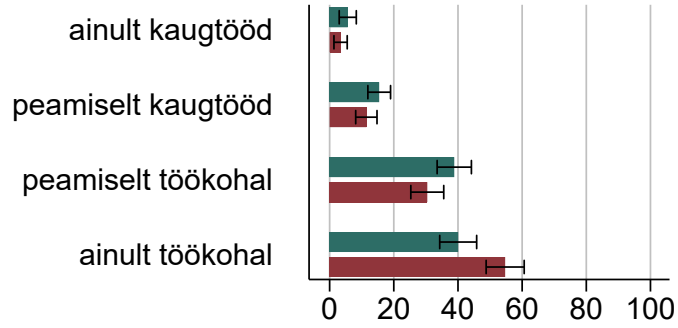

oskustöölised, tehnilised töötajad

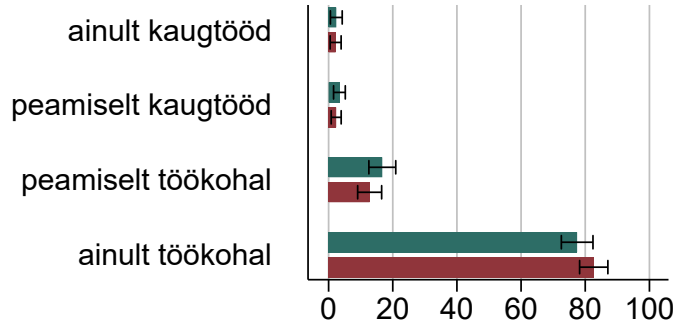

lihttöölised

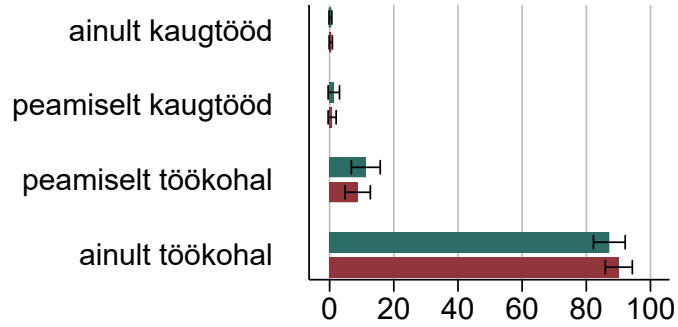

2021 2022

- ainult kaugtööd tegi kuni 5% vastavast grupist – VK paindlikumad, SK 80-90% töökohal
- kõrge ja madala kvalif. vahel pole suuri erinevusi, ainult töökohal veidi rohkem kõrgema kvalif. VK ja madalama kvalif. SK
- 2022: ainult kaugtöö osakaal langeb 2-3%ni, VK vähendavad hübriidi töökoha kasuks

Vahekokkuvõte – palgad

- Muutmata palkade osakaal samuti kahanenud poole võrra
- Tööjõukulude komponentide tasemel mõnevõrra väiksem kasv kui tervikuna
- 2022
  - ligi 80% arvab, et Eesti keskmine palk kasvab
  - 70% plaanib ise palkasid tõsta
  - töötajate arv stabiilsem, üle 50% ei plaani muuta
  - ainult kaugtöö osakaal langeb 2-3%ni, tippspetsialistid/juhid ja kontoritöötajad/teenistujad vähendavad hübriidlähenemisi ainult töökohal töötamise kasuks

Kokkuvõte

- Tarneraskused ja tootmissisendite kulude oluline kasv
- Põhitoodete/-teenuste hinnamuutuste sagedus ja suurus on märgatavalt kasvanud, üldist hinnakasvu peetakse kiiremaks
- Hinnad kasvavad palkadest kiiremini, palkasid indekseeritakse vähe

Aitäh!

Küsimused ja kommentarid?

Lisad

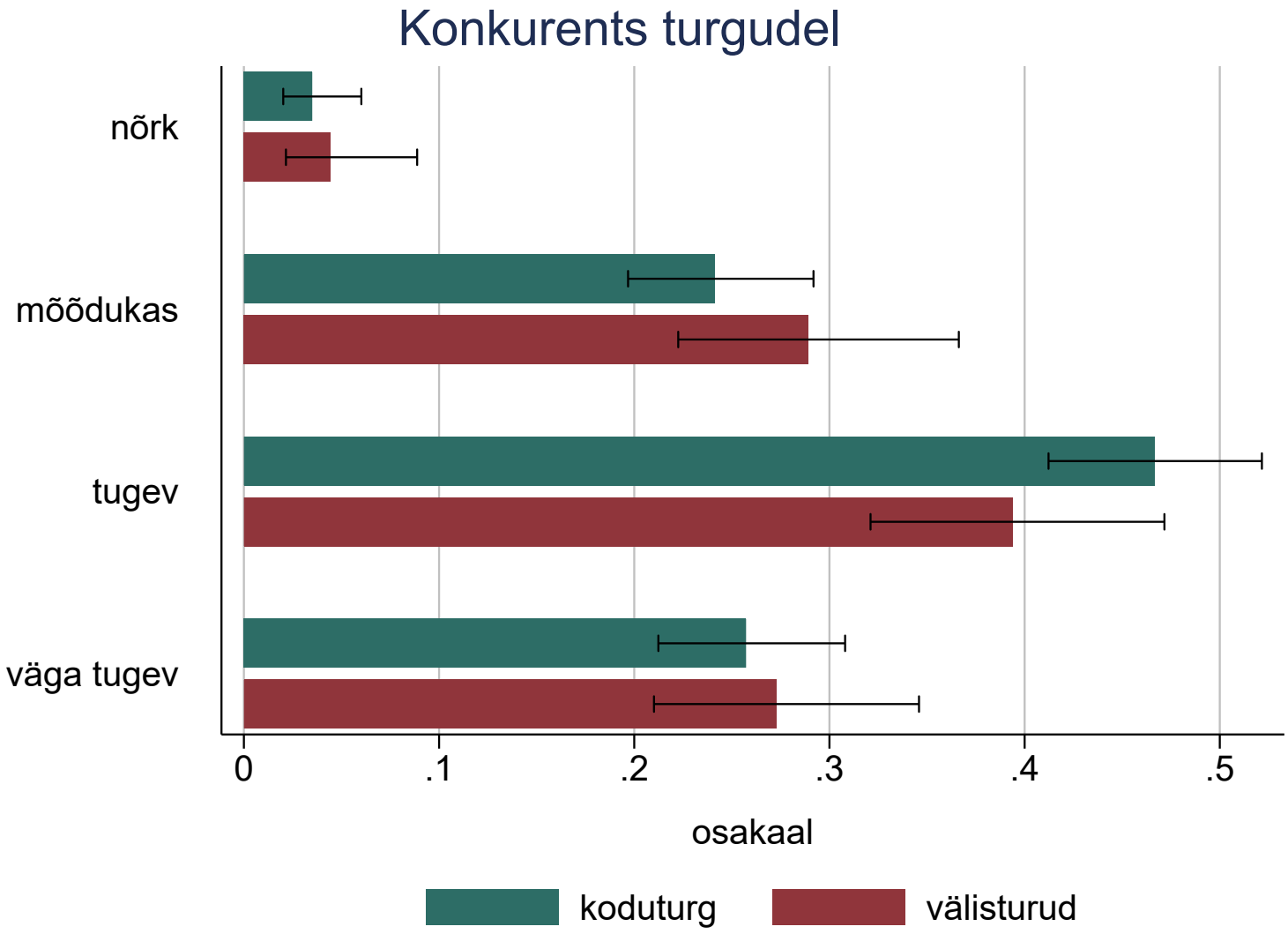

- kõrvale jättes "ei ole kohaldatav" (koduturg 2.5%, välisturg 7.5%)
- kodu- ja välisturul suuri erinevusi pole – keskmiselt 80% käibest koduturul
- peamiselt tugev konkurents – 65% peamine klient ettevõte, 10% eraklient

Hinnamuutuste sagedus ja inflatsioon

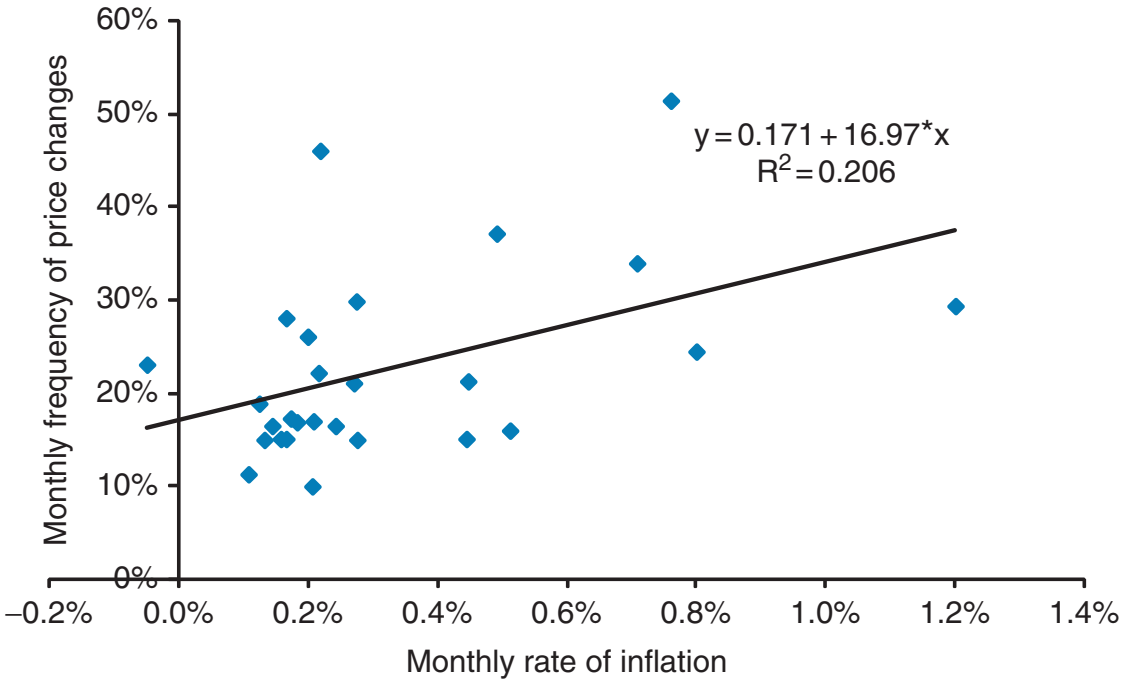

Figure 4 Cross-country frequency versus inflation. Notes: Each data point represents one study from Table 1, with the Gouvea (2007) study excluded because of its overlap with the Barros et al. (2009) study. The monthly frequency of price change is as reported in Table 1, while the monthly rate of inflation is based on the authors' calculations.

Allikas: Klenow and Malin (2010).

Hinnamuutuste sagedus

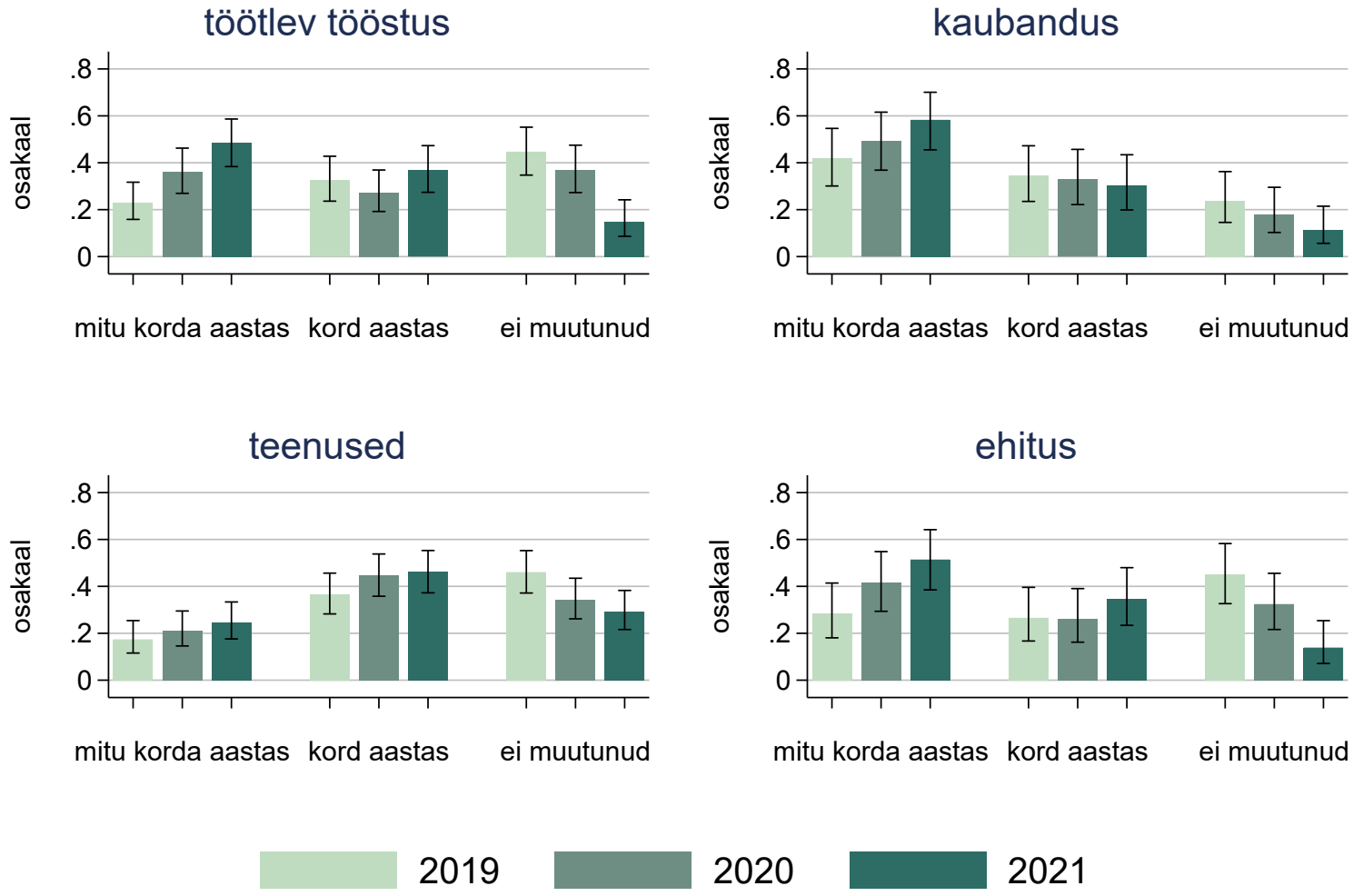

- kaubanduses kõige kõrgem hinnamuutuste sagedus
- (muud) teenused muudavad hindu teistest harvemini
- sagedus kõige enam kiirenenud töötlevas tööstuses

Hinna kestuse rahvusvaheline võrdlus

IPN 2003-04. Eesti 2005	
Luksemburg	9.0
Eesti	**10.0**
Holland	10.7
Hispaania	11.1
Prantsusmaa	11.8
Belgia	11.9
Itaalia	11.9
Austria	12.7
Portugal	12.7
Rootsi	12.7
Saksamaa	13.5

WDN 2007	
Iirimaa	9.1
Sloveenia	9.4
Leedu	9.4
Austria	9.5
Holland	9.6
Portugal	9.7
Hispaania	10
Itaalia	10.1
Belgia	10.4
Prantsusmaa	10.4
Tšehhi	10.5
Eesti	**10.7**
Poola	10.7
Kreeka	10.7
Ungari	11.2
Kokku	**10.2**

WDN 2013-14	
Portugal	9.6
Slovakkia	10.3
Eesti	**10.6**
Malta	10.7
Belgia	10.8
Luksemburg	11.2
Poola	12.5
Ungari	12.6
Läti	12.8
Leedu	13.1
Horvaatia	14.2
Itaalia	14.5
Hispaania	15.3
Kokku	**12.7**

Allikas: WDN uuringute andmetel põhinevad autorite arvutused.

Sagedasemate hinnamuutuste põhjused 2021

nõudlus

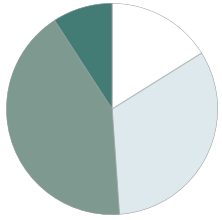

tööjõukulud

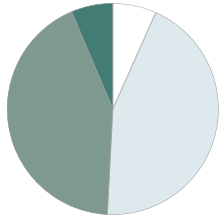

energiakulud

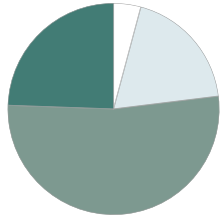

tarnekulud

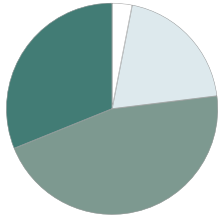

muude sisendite kulud

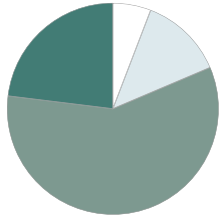

konkurents

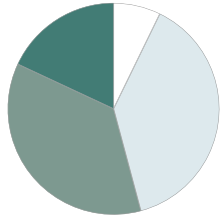

põhikonkurentide hinnad

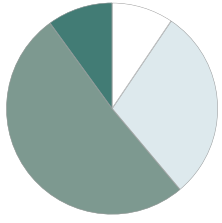

väga oluline | oluline | väheoluline | ei ole oluline

- kõige olulisem sisendite kulu (energia, tarne, muud)
- vähem olulised tööjõukulud, ebakindlam nõudlus, konkurentide hinnad ja konkurents

Kiirema hinnakasvu põhjused 2021

nõudluse kasv

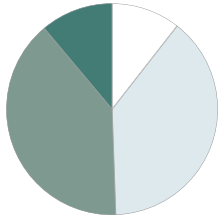

tööjõukulud

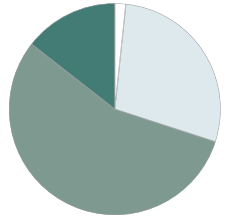

energiakulud

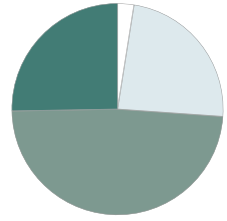

tarnekulud

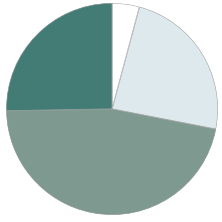

kliimaregulatsioonid

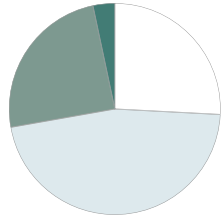

muud sisendkulud

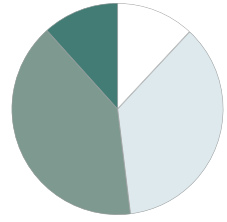

põhikonkurentide hinnad

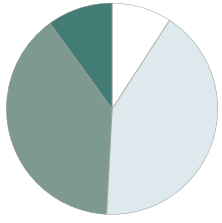

madalam konkurents

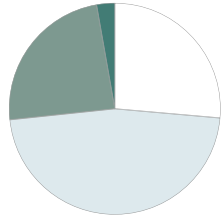

nõudluse vähenemine

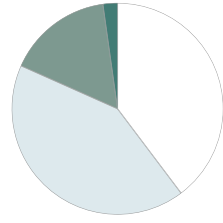

väga oluline | oluline | väheoluline | ei ole oluline

Kiirema hinnakasvu põhjused 2022

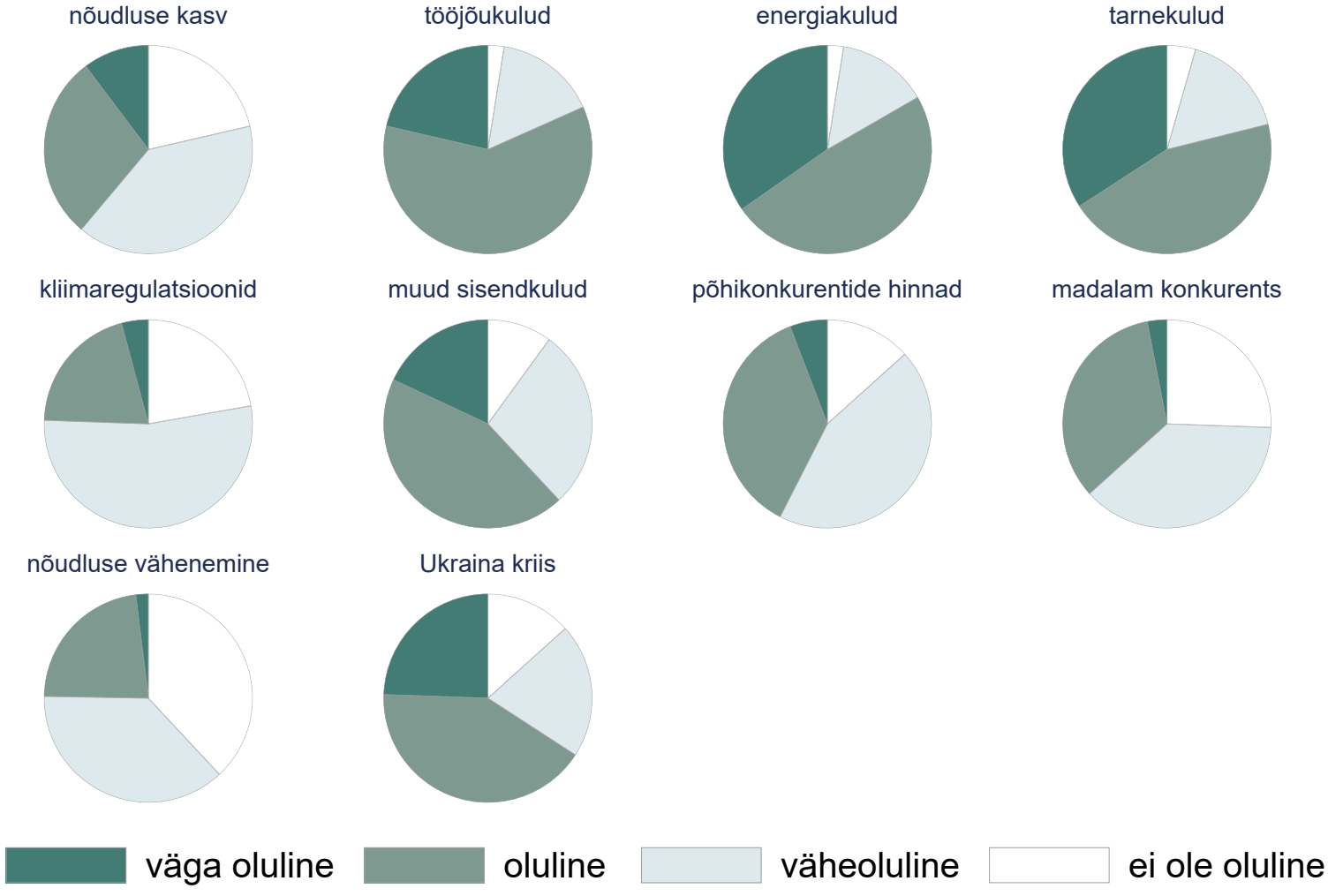

Hindade kiiret kohandamist takistavad tegurid

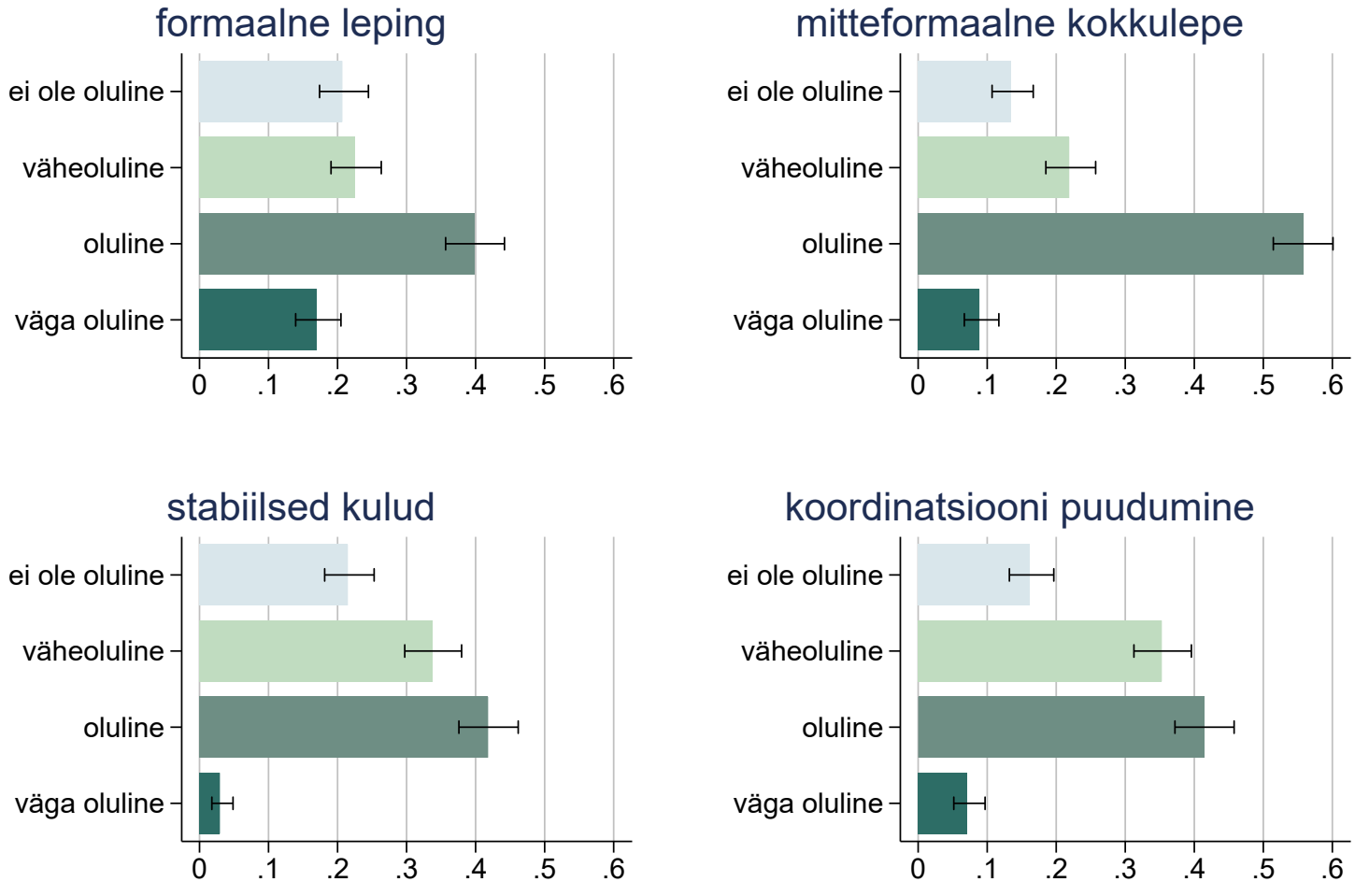

- mitteformaalne kokkulepe ja formaalne leping mõnevõrra olulisemad

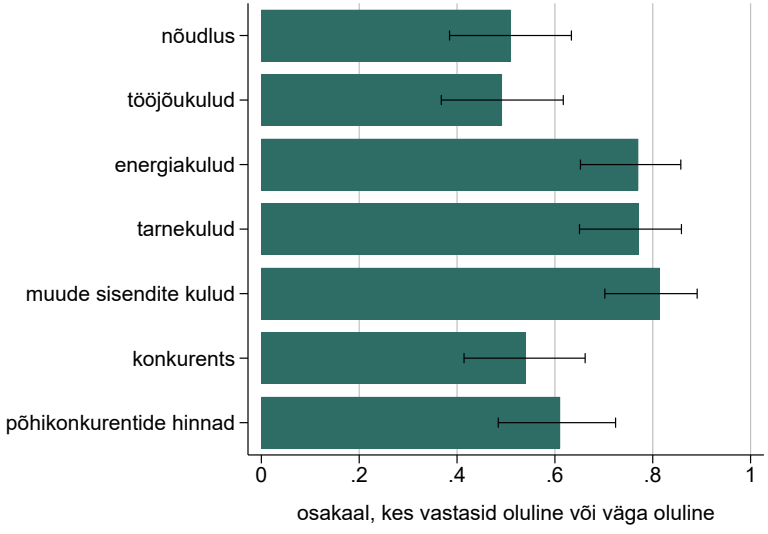

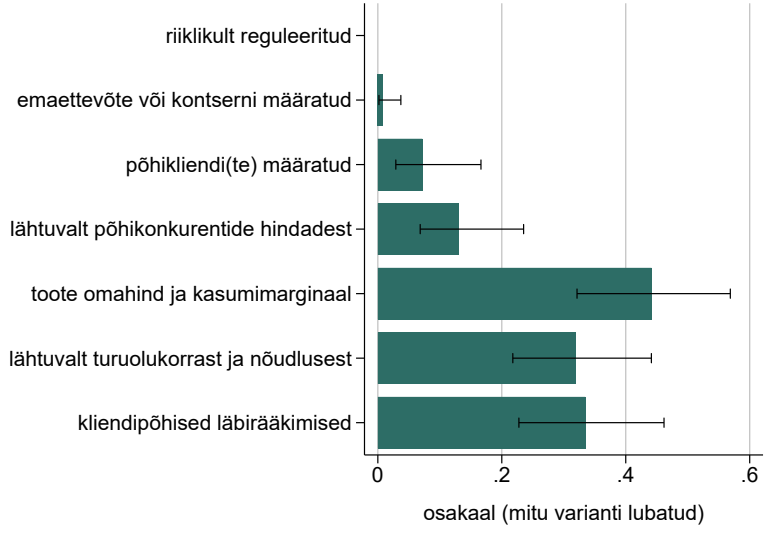

- sagedasemate hinnamuutuste põhjused vs hinnakujundus! (n=98)

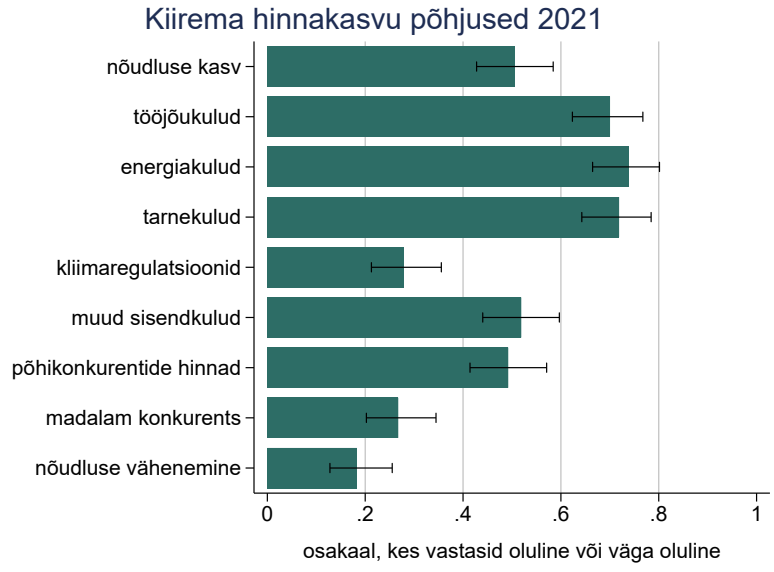

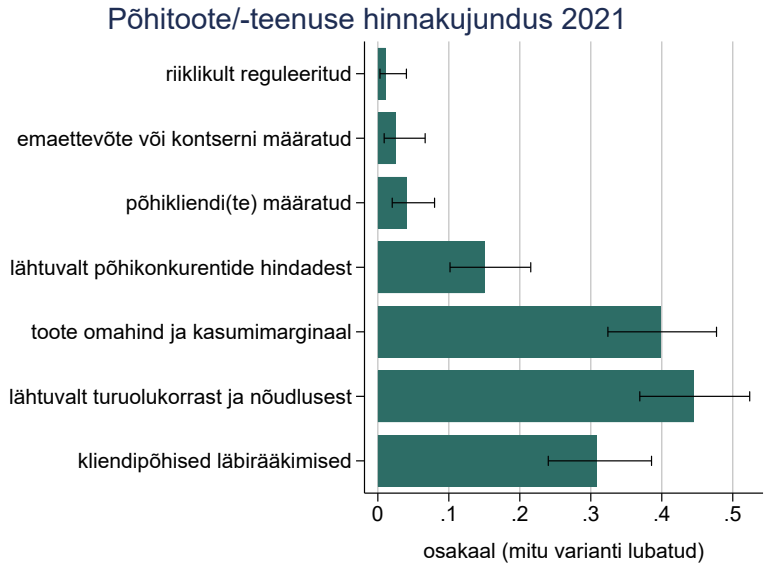

- kiirema hinnakasvu põhjused vs hinnakujundus! (n=239)

Tööjõukulude komponentide muutus 2021

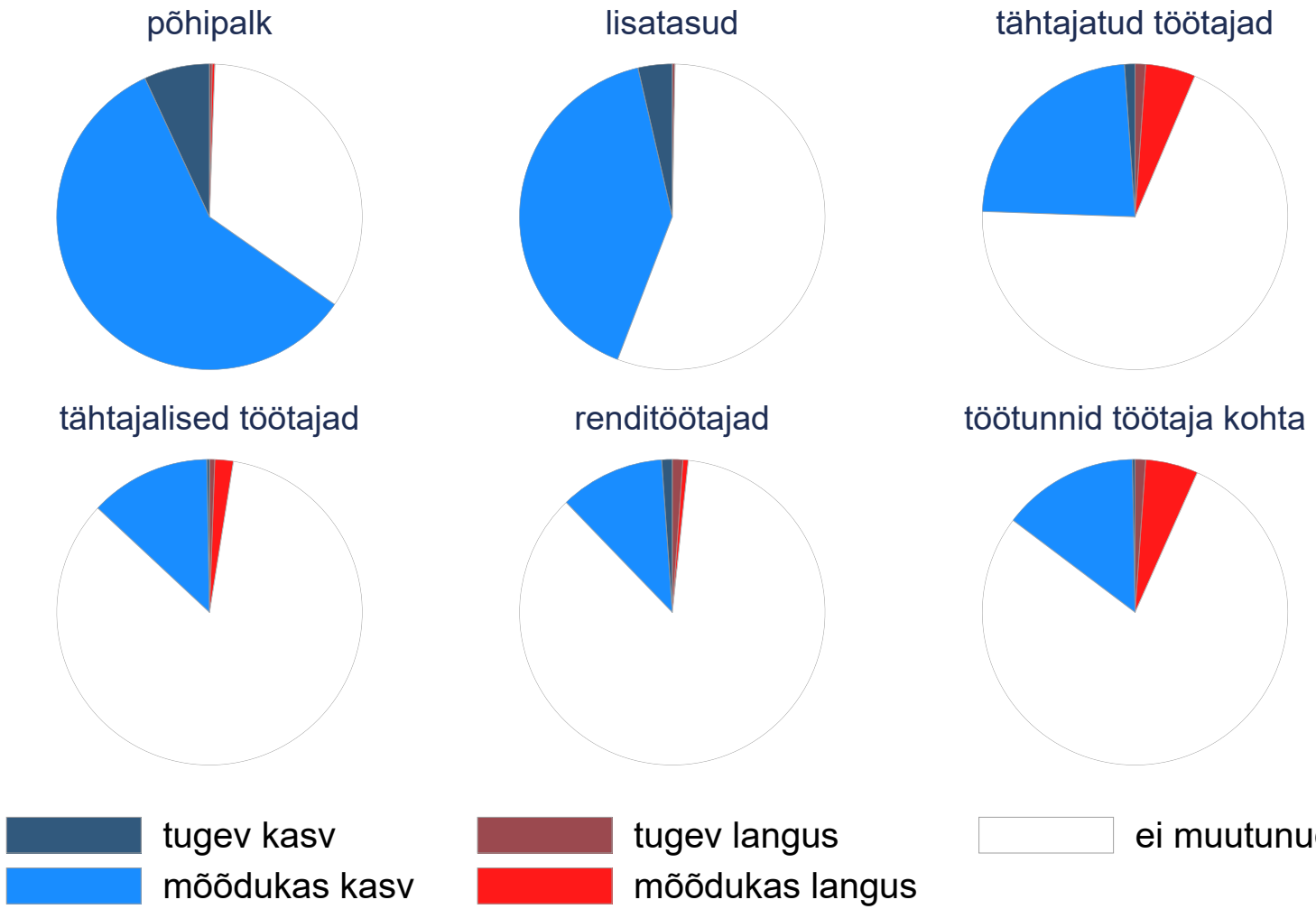

- komponentide tasemel mõnevõrra väiksem kasv kui tööjõukulud **tervikuna** (varasem slaid)!
- põhipalgad kasvasid 65% juhtudel, lisatasud ca 45% – lisatasud keskmiselt 12% palgafondist
- töötajate arv stabiilsem, pigem kasvas kui kahanes
- alampalka saavad keskmiselt ca 5% töötajatest, ca 5% ettevõtetest kollektiivleping (n=30)